

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО–ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ**

Укладач: **Дремова І.Б.**

АНОТОВАНИЙ БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

**Сучасні тенденції розвитку профільного навчання учнів
старшої школи (технологічний напрям) на базі ПТНЗ**

Київ
2010

УДК. 373. 5:62] (01)

Рекомендовано Вченою радою
Інституту професійно-технічної освіти АПН України
(Протокол №9 від 30 листопада 2009 р.)

Укладач: І.Б. Дремова, науковий співробітник лабораторії методик і професійного навчання ІПТО НАПН України

Рецензенти: Лузан П.Г, доктор педагогічних наук, професор,
Нестерова Л.В., кандидат педагогічних наук, доцент.

Дремова І. Б. Анотований бібліографічний покажчик з проблеми «Сучасні тенденції розвитку профільного навчання учнів старшої школи (технологічний напрям) на базі ПТНЗ» / Укладач: І. Б. Дремова. – К.: ІПТО НАПН України, 2010. – __48__с.– Рукопис.
—

У бібліографічному покажчику представлена педагогічна література з проблем профільного навчання, що охоплює різні категорії видань: нормативно-правові документи (закони, постанови, концепції); автореферати і дисертації; журнальні і газетні статті; навчально-методичні посібники; наукові доповіді; монографії.

У публікаціях, що включено до даного покажчика, розкрито нормативно-правове підґрунтя профілізації навчання старшокласників, питання диференціації як методологічної основи профільного навчання, проблеми профорієнтації в сучасних загальноосвітніх навчальних закладах, як основної функції допрофільної підготовки учнів.

УДК. 373. 5:62] (01)

ЗМІСТ

Передмова	4
Розділ I. Законодавчі та нормативно-правові акти в галузі профільної освіти. Концепції.....	5
Розділ II. Монографії	19
Розділ III. Дисертації та автореферати.....	
Розділ IV. Посібники та методичні рекомендації.....	43
Розділ V. Статті, наукові доповіді.....	27

ПЕРЕДМОВА

Концепцією профільного навчання визначено, що з 2010 р. старша школа України має функціонувати як профільна. Законодавчою та нормативно-правовою базою обумовлено, що профільне навчання є потужним інструментом урахування професійних інтересів старшокласників та їхніх перспектив на майбутнє й потребує застосування особливих підходів до форм його організації та технологій впровадження. Форми організації профільного навчання регламентують діяльність суб'єктів навчально-виховного процесу в системі профільних загальноосвітніх та професійних навчальних закладів і забезпечують умови для реалізації його мети і завдань. За характером взаємодії суб'єктів профільного навчання, за зовнішньошкільною формою, є продуктивною модель впровадження його на базі ПТНЗ. Допоміжний бібліографічний покажчик видань про профільне навчання розрахований на педагогів – практиків, науковців, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів педагогічного профілю. Мета даного науково – допоміжного бібліографічного покажчика сприяти подальшим науковим розробкам ідей профільності навчання, узагальнення передового педагогічного досвіду та впровадження положень профільного навчання в практику учнів старшої школи на базі ПТНЗ.

Зміст даного бібліографічного покажчика структуровано у п'ять розділів: законодавчі та нормативно-правові акти в галузі профільної освіти; концепції; дисертації та автореферати; статті, наукові доповіді; посібники та методичні рекомендації; монографії.

РОЗДІЛ I

Законодавчі та нормативно-правові акти в галузі профільної освіти. Концепції

1. Національна доктрина розвитку освіти України.

Затвер. Указом Президента України від 17. 04. 2004 р. №347 // Проф.-техн. освіта.-2002.-№3.-С. 2-8.

У цьому нормативному документі розкрито поняття терміну освіти. Наголошується що, освіта – це основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Актуальним завданням є забезпечення доступності здобуття якісної освіти протягом життя для всіх громадян та подальше утвердження її національного характеру.

У **Розд.2 Мета і пріоритетні напрями розвитку освіти:** розкрито мету і пріоритетні напрями розвитку освіти в Україні. Наголошено, що держава повинна забезпечувати: підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукоємних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці.

У **Розд.7 Рівний доступ до здобуття якісної освіти:** акцентовано увагу на тому що, рівний доступ до здобуття якісної освіти забезпечується шляхом: < п.16...здійснення профільного професійного навчання учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів, у тому числі на базі професійно-технічних навчальних закладів;...>

У **Розд.8 Безперервність освіти, навчання протягом життя:** реалізується шляхом <...організації навчання відповідно до потреб особистості і ринку праці на базі професійно-технічних та вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти, а також використання інших форм навчання; забезпечення зв'язку між загальною середньою, професійно-технічною, вищою та післядипломною освітою.>

2. Закон України «Про освіту» Закон України з

внесеними змінами і доповненнями від 23 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №21. - С. 253-278.

В цьому нормативному документі розкрито мету освіти як основи інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Наголошено, що законодавство України про освіту базується на Конституції України і складається з цього Закону, інших законодавчих актів України.

У **Розд.1** *Загальні положення* розкрито: «...**стаття 3.** Право громадян України на освіту: ...Громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партії, віросповідання, місця проживання, та інших обставин. Це право забезпечується: ...відкритим характером закладів освіти, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадянина...».

У **Розд.2** *Система освіти, стаття 36:* доведено, що середні загальноосвітні заклади «(п.6) ...для розвитку здібностей, обдарувань і талантів дітей створюють профільні класи (з поглибленим вивченням окремих предметів або початкової допрофесійної підготовки)...».

3. Закон України «Про загальну середню освіту».
Закон України від 13 травня 1999 р. – №651 // Інформаційний збірник МОН України. - №15 – 1999. – С. 6-31.

Цей Закон визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи загальної середньої освіти, що сприяє вільному розвитку людської особистості, формує цінності правового демократичного суспільства в Україні.

У **Розд.1.** *Загальні положення. Стаття 4.* «...Систему загальної середньої освіти становлять...ЗНЗ, ПТНЗ та вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації, що надають повну загальну освіту...».

Стаття 5. Завданнями загальної середньої освіти є: «...виконання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти, підготовка до подальшої освіти і трудової діяльності...».

У **Розд.2.** *Загальноосвітні та інші навчальні заклади системи загальної середньої освіти:* надано характеристику типам навчальних закладів системи загальної середньої освіти.

Стаття 9. «П.1. ...До загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) належать: загальноосвітні школи I-III ступенів; гімназії –

ЗНЗ II –III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів відповідно до профілю; ліцеї – ЗНЗ III ступеня з профільним навчанням і допрофесійною підготовкою; колегіуми – ЗНЗ III ступеня філологічно-філософського та (або) культурно-естетичного профілів;

П.2 Інші навчальні заклади системи загальної середньої освіти: МНВК (міжшкільний навчально-виробничий комбінат) – навчальний заклад для забезпечення потреб учнів ЗНЗ (загальноосвітніх навчальних закладів) у профорієнтаційній, допрофесійній, професійній підготовці; ПТНЗ (професійно-технічні навчальні заклади) – навчальні заклади для забезпечення потреб громадян у професійно-технічній і повній загальній середній освіті...».

4. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа). Рішення Колегії МОН України та Президії АПН України від 22. 11. 2001 №12 5/2 // Інформаційний збірник М-ва освіти і науки України. - 2002. – №2. – С. 2 -22.

У цьому нормативному документі розкрито зміст освіти XXI століття, як освіти для людини. Її стрижень розвиваюча, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, прагне змінити своє життя і життя своєї країни. XXI століття - це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості і культури всього населення набувають вирішального значення для економічного і соціального поступу країни.

У **Розд.2 Структура 12- річної школи:** наведено три ступені 12-річної школи: початкова, основна і старша, які можуть функціонувати разом або окремо. Наголошено, що старша школа функціонує переважно як профільна. Це створює значно кращі умови для диференційного навчання, врахування індивідуальних особливостей розвитку учнів, які відрізняються передусім якісним складом своїх здібностей. Доведено, що доцільним є поглиблене вивчення окремих предметів, широке використання курсів за вибором, факультативів. «...Профільне навчання ряду предметів забезпечує належний рівень підготовки випускників школи до вступу у вищі навчальні заклади але, як правило, не дає професії».

У **Розд.3 Зміст загальної середньої освіти**: наголошено, що модернізація змісту шкільної освіти передбачає істотні зміни, зумовлені сучасними тенденціями суспільного розвитку. Розкрито, у тому числі, зміст трудового навчання: «...Зміст трудового навчання пов'язується з відповідним профілем школи. За умови поглибленого трудового навчання школа може здійснювати професійну підготовку на рівні кваліфікованих виконавців з певних професій і фахових спеціалізацій. Роль варіативного компонента у змісті шкільної освіти поступово зростає. Якщо організація профільного навчання у старшій школі неможлива, години варіативного компонента пропорційно розподіляються між освітніми галузями інваріантної частини і використовуються для вивчення курсів за вибором...».

У **Розд.4 Навчально-виховний процес**: «...у старшій школі варіативна складова забезпечує поглиблене вивчення окремих предметів, або освітньої галузі загалом за спеціальними програмами».

У **Розд.5 Середня загальноосвітня школа в системі безперервної освіти**:

«... Повну загальну середню освіту можуть надавати також професійно-технічні навчальні заклади I-II рівнів акредитації за умови дотримання ними вимог стандарту загальної середньої освіти та норм типового навчального плану...».

5. Концепція профільного навчання в старшій школі: Затв. Рішенням колегії М-ва освіти і науки України від 25.09.03 № 10/12-2 Освіта України. – 2003. 25 листоп. (№88). – С. 4-5.

Документ розроблено з урахуванням досвіду світового, Європейського, освітнього простору. Розкрито сутність, мету, принципи організації профільного навчання. В розділі «Структура профільного навчання» перелічено основні напрями профілізації: суспільно-гуманітарний; природничо-математичний; технологічний; художньо-естетичний; спортивний. До технологічного напрямку профілізації належать наступні навчальні профілі: а) виробничі технології; інформатика; проектування і конструювання; побутове обслуговування; агротехнології та інші. Розкрито тлумачення сукупності предметів (базові, профільні, курси за вибором) які має охоплювати профіль навчання. У

профільних ЗНЗ передбачається опанування змісту предметів на різних рівнях: рівень стандарту, академічний рівень, рівень профільної підготовки. За характером взаємодії суб'єктів профільного навчання виділяються внутрішньошкільні і зовнішні форми його організації. Надано пояснення форм організації допрофільної підготовки школярів.

6. Концепція «Трудового навчання» у 12-річній загальноосвітній школі. // *Трудова підготовка в закладах освіти. – 2001. – № 2. – С. 3 – 5.*

Розкрито мету, завдання, структуру, зміст загальноосвітнього предмету трудове навчання в початковій, основній і в старшій школі. З'ясовано, що трудове навчання є елемент системи політехнічної, профорієнтаційної освіти, а також трудового виховання, спрямованого на формування творчого розвитку особистості учнів. Доведено що у старшій школі трудове навчання є профільним. Пропонується чотири варіанти запровадження профільного навчання в старшій школі: 1) У школі предмети поглиблено не вивчаються. У такому разі трудове навчання здійснюється як інваріантний компонент за однією з програм, що затверджено Міністерством освіти і науки України. 2) У школі практикується поглиблене трудове навчання за рахунок інваріантного і варіативного компонентів. У такому разі навчання може завершуватися присвоєнням кваліфікаційного розряду 3). У школі поглиблено вивчається один з предметів, але не «Трудове навчання». У такому разі профільне трудове навчання здійснюється як інваріантний компонент у вигляді спецкурсу, зміст якого пов'язується зі змістом предмета, що вивчається поглиблено. 4). Трудове навчання у технічних ліцеях, де ставиться завдання готувати учнів до вступу в технічні вузи.

7. Нова редакція Концепції профільного навчання у старшій школі. Затв. Наказ. Міністерства освіти і науки України від 11.09.2009р. № 854. – *Інформаційний збірник наказів МОН. – № 28-29. – 2009р. – С. 57-64.*

В цьому документі доопрацьовано і внесено деякі зміни в стару редакцію.

У **Розд. 1** *Сутність, мета і принципи організації профільного навчання* додано: «...профільне навчання спрямовано

на формування ключових компетентностей старшокласників...». Внесено зміни і у основні завдання:

«п.2 ...забезпечення умов для життєвого і професійного самовизначення старшокласників...». До основних напрямів профілізації додано «філологічний».

У **Розд.3** *Форми організації профільного навчання*: за зовнішньошкільною формою навчання додано загальноосвітні навчальні заклади на базі професійно-технічних, вищих навчальних закладів. «...Загальноосвітні навчальні заклади на базі вищих або професійно-технічних навчальних закладів здійснюють загальноосвітню підготовку та профільну підготовку, яка відповідає професійній спеціалізації факультетів цих закладів і реалізується в основному його науково-педагогічними працівниками...»

8. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Освітня галузь «Технології». Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. №24 / Книга вчителя трудового навчання: Довідково-методичне видання / Упоряд. Н. Б. Лосина, Б. М. Терещук. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – С. 63-68.

Цей нормативний документ визначає вимоги до освіченості учнів і випускників основної і старшої школи, гарантії держави у її досягненні. Державний стандарт охоплює базовий навчальний план, загальну характеристику інваріантної і варіативних складових змісту базової та повної середньої освіти, державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Виконання вимог Державного стандарту є обов'язковим для всіх навчальних закладів, що надають загальну середню освіту. У базовому навчальному плані загальноосвітніх навчальних закладів II-III рівнів акредитації наведено розподіл навчального часу між освітніми галузями. Розкрито мету освітньої галузі «Технології» яка полягає у формуванні технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства. Через зміст цієї галузі забезпечується «...створення умов для професійного самовизначення, обґрунтованого вибору професії з урахуванням власних здібностей, уподобань і інтересів...». Структурування змістового наповнення

галузі відбувається на основі таких змістових ліній: 1-людина в технічному середовищі; 2-технологічна діяльність людини; 3-соціально-професійне орієнтування людини на ринку праці; 4-графічна культура людини; 5-людина та інформаційна діяльність; 6-проектна діяльність людини у сфері матеріальної культури. Усі змістові лінії є наскрізними та ґрунтовані на наступності між початковою, основною, старшою та вищою освітою.

9. Галузева Програма впровадження профільного навчання на 2008-2010 роки / Затвердж. Рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 24.04.2008. – Протокол № 4/11-2. // Інформаційний збірник наказів МОН – 2008. – № 16-18. – С. 3-10.

Цей нормативний документ складається з п'яти розділів, що характеризують шляхи впровадження профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах:

1. Мета Програми: створення умов щодо нормативно-правового, навчально-методичного, кадрового забезпечення впровадження профільного навчання;
2. Стан справ щодо впровадження профільного навчання (створені навчальні плани, на конкурсній основі відібрані програми для 10-12 класів профільної школи, в програму включено різні порівняльні таблиці (класів з поглибленим вивченням предметів; учнів, охоплених власне профільним навчанням; кількості учнів, які навчаються у гімназіях, ліцеях і колегіумах);
3. Заходи щодо впровадження профільного навчання: етап підготовчої роботи (створення нормативно-правового, інформаційного, матеріально-технічного забезпечення – 2008 р.); етап допрофільної підготовки (створення умов для вибору учнями профілю навчання, професійного самовизначення – 2008-2009 р.); етап переходу на власне профільне навчання (створення експериментальних педагогічних майданчиків з упровадженням різних форм профільного навчання та технологій навчального процесу у профільній школі, апробація системи управління освітніми структурами, що забезпечують профільну освіту – 2009-2010р.р.).
4. Очікувані результати реалізації Програми (створення умов для забезпечення рівного доступу до якісної освіти учнями старшої школи, удосконалення системи управління ЗНЗ,

апробувати моделі мережевої взаємодії освітніх закладів в умовах допрофільної підготовки та профільного навчання, в тому числі у сільській місцевості, забезпечення наступно-перспективних зв'язків між ЗНЗ, ПТНЗ, ВНЗ відповідно до напрямку навчання.

5. Фінансування. (За рахунок коштів державного, місцевих бюджетів, інших не заборонених законодавством джерел).

10. Державна національна Програма «Освіта. Україна XXI століття.» Затвердж. Указом Президента України. – К.: Райдуга, – 1994. – 62 с.

Головна мета Програми – визначення стратегії розвитку освіти в Україні на найближчі роки та перспективу XXI століття.
Шляхи реформування змісту загальноосвітньої підготовки:

У **Розд. 1** *Зміст освіти:* вказано на шляхи реформування змісту загальноосвітньої підготовки: п.3 «Трудова підготовка» йдеться про наступне: «...формування техніко-технологічних та економічних знань, практичних умінь і навичок, для залучення учнів до продуктивної праці та оволодіння певною професією; розширення політехнічного світогляду учнів і розвиток їхніх творчих здібностей на основі взаємозв'язку трудового навчання з основами наук; активне ознайомлення з масовими професіями, виховання потреби у праці та оволодіння певною професією; ознайомлення учнів з основами ринкової економіки, різними формами господарської діяльності.

У **Розд. 2** *«Загальна середня освіта. Пріоритетні напрями реформування загальної середньої освіти:* вказано на розвиток системи загальноосвітніх навчальних закладів нового покоління; вироблення та запровадження нових організаційно-педагогічних принципів діяльності навчально-виховних закладів. *Основні шляхи реформування загальної середньої освіти:* «...реформування структури загальноосвітніх навчально-виховних закладів відповідно до рівнів освіти та потреб регіонів; формування мережі навчально-виховних закладів з дво- трирічними термінами навчання загальноосвітнього, профільного та професійного спрямування...»

У **Розд.3** *«Професійна Освіта». Шляхи реформування професійної освіти:* «...розроблення організаційно-педагогічних вимог до нових типів професійних навчальних закладів...»

11. Програма «Трудове навчання для загальноосвітніх навчальних закладів». Затвердж. Міністерством освіти і науки України (лист № 1/11-6611 від 23.12.2004 р.) К.: – ІРПІНЬ, – 2005 – 255 с.

Програма розроблена у відповідності до Державного стандарту освітньої галузі «Технології», концепції трудового навчання і креслення, базового навчального плану середніх навчальних закладів освіти. У програмі доведено, що трудове навчання - загальноосвітній предмет, який становить основу предметного наповнення освітньої галузі «Технології». Предмет має на меті формування технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя і активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства, забезпечення умов для професійного самовизначення учнів, вироблення в них навичок творчої діяльності, виховання культури праці, здійснення допрофесійної та професійної підготовки за їхнім бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей.

Наголошено, що програма складається з інваріантної складової для учнів основної школи, 5-9 класи, і «Основ сучасного виробництва» для учнів 10-12 класів. Акцентовано увагу на те, що реалізація змісту програми повинна забезпечувати розв'язання таких завдань: виховання активної життєвої позиції; адаптивності; готовності до безперервної професійної освіти; конкурентної боротьби на ринку праці; потреби ініціативно включатися в систему нових економічних відносин, в підприємницьку діяльність.

12. Лист Міністерства освіти і науки України від 28.10.2002 р. №1/9-472 «Про застосування Закону України «Про загальну середню освіту», щодо розширення мережі та організації навчально - виховного процесу у гімназіях, ліцеях, колегіумах». // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002 р. – № 32. – С.12-15.

В документі Міністерство освіти і науки України рекомендує органам управління освітою динамічніше створювати умови для профільного навчання учнів старшої школи. Вказано на те, що повноцінна реалізація профільного навчання потребує цілеспрямованого формування контингенту учнів, створення

відповідного навчально-методичного забезпечення для кожного напрямку профільного навчання, використання специфічних форм і методів навчання для роботи з учнями з більш розвиненими мотивами до навчання та підготовки вчителів

У сільських школах, де можливості для організації профільного навчання значно менші, профільне навчання, крім традиційних форм, може здійснюватися або утворенням опорних середніх загальноосвітніх шкіл з пришкольними інтернатами, або з використанням різних форм дистанційного навчання з залученням наукового потенціалу вищих навчальних закладів, що є важливим фактором забезпечення якості профільного навчання...»

13. Рекомендації Міністерства освіти і науки України від 28.11.2002 № 1/9 (щодо забезпечення профільного навчання учнів старшої школи) // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – № 1. –2003 – С. 13-15.

Акцентовано увагу на тому, що на сьогодні тенденція впровадження профільного навчання має уповільнений характер. І тому МОН України рекомендує якомога динамічніше створювати й розширювати мережу ліцеїв, колегіумів, класів із профільним навчанням у кожному місті, районних та обласних центрах.

Рекомендовано:

- відкоригувати регіональні плани переходу на 12-річний термін навчання;
- цілеспрямовано і заздалегідь проводити формування контингенту учнів до поглибленого вивчення окремих предметів;
- поновити і удосконалити профорієнтаційну роботу з учнями 5–9 класів (анкетування, проведення групових і масових заходів, екскурсій, залучення науковців, батьків);
- розширити мережу факультативів, спецкурсів, гуртків з метою поглибленого вивчення окремих предметів.

14. Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається. Затвердж. Наказом МОН від 02. 06. 1995 р. // Інформаційний збірник наказів МОН. – 1995 р. – № 15-16. – С. 11-13.

В цьому нормативному документі представлено поняття профорієнтації, як комплексної науково обґрунтованої системи

форм, методів і засобів, на забезпечення допомоги особистості в професійному самовизначенні та трудовому становленні.

У **Розд. 1. Загальні положення:** розкрито основні елементи системи професійної орієнтації старшокласників: профінформація, профагітація, профадаптація, профвідбір.

У **Розд. 2. Завдання і функції професійної орієнтації:** вказано на те, що основними завданнями є ознайомлення учнів з професіями і правилами їх вибору, формування вміння зіставляти свої здібності з вимогами, необхідними для набуття конкретної професії, складати на цій основі реальний план оволодіння професією. Соціально-економічна функція полягає в підготовці конкурентоспроможного працівника, здатного професійно самовдосконалюватися та вести активний пошук виду трудової діяльності або змінювати професію, місце роботи.

У **Розд. 3 Зміст та організація роботи закладів освіти з професійної орієнтації молоді, яка навчається:** акцентується увага на тому, що умовно професійну орієнтацію можна поділити на три етапи: допрофесійний (пропедевтичний, який передбачає ознайомлення з найпоширенішими професіями під час позакласної та позашкільної роботи), пізнавально-пошуковий (формування в учнів 5-7 класів вмінь самооцінки, самоаналізу, з метою усвідомлення власної професійної спрямованості) і базовий (визначальний, який надасть учням 8-9 класів можливість вивчення наукових основ вибору професії).

15. Інструкційно-методичний лист про вивчення трудового навчання та креслення у 2006/2007 навчальному році.
// Трудова підготовка в закладах освіти. – № 4.-2006. – С. 2-5. // Інформаційний збірник наказів МОН України № 22-23-24. – К. – 2006 – С. 86-93.

Надано методичні рекомендації щодо організації навчального процесу з предмету «Трудове навчання» учнів основної і старшої школи. Рекомендовано, якщо у загальноосвітніх навчальних закладах виникли труднощі з викладанням предмету трудове навчання, пов'язані з повною відсутністю належного навчального обладнання, заняття слід проводити на базі професійно-технічних навчальних закладів. Педагогічні навантаження при цьому передаються до того навчального закладу, на базі якого проводяться заняття. Вказано на те, що відповідно до

наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типових навчальних планів для організації профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» організовується профільне навчання учнів 10 – 11 класів з трудового навчання. У робочих навчальних планах технологічний напрям може трансформуватися у профілі: виробничі технології; агротехнічні технології; інформаційні технології; транспорт; проектування і конструювання; дизайн; раціоналізаторство і винахідництво; менеджмент і управління; будівництво і архітектура; побутове обслуговування; видавнича діяльність; декоративно-прикладне мистецтво тощо.

16. Інструкційно-методичний лист про вивчення трудового навчання у 2007/2008 навчальному році. // Інформаційний збірник МОН України – 2007.–№ 28-29.– С. 47-49.

У зазначеному документі доведено що у межах профільного навчання можлива як допрофесійна так і професійна підготовка старшокласників. При цьому, професійна підготовка проводиться згідно ліцензійних вимог до певного напрямку навчальної діяльності (постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.03 р. №1380). Мережа навчальних груп визначається на основі контингенту учнів старших класів, яких направляє школа, а їх наповнення регламентується ліцензійними нормами. Визначено, що випускникам, які успішно закінчили повний курс навчання з професійної підготовки, надається право складати державні іспити на присвоєння кваліфікації з видачею документа про професійну освіту єдиного державного зразка України.

Акцентовано увагу на те, що наказом Міністерства освіти і науки України від 28.08.06 р. № 632 були затверджені державні стандарти професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій. Планується продовжувати роботу над запровадженням стандартів на підготовку кваліфікованих робітників з інших професій. Наголошено, що перехід усіх закладів системи загальної середньої освіти, які мають ліцензії на підготовку кваліфікованих робітників, на державні стандарти професійно-технічної освіти є обов'язковим. Зазначеними стандартами визначаються нові вимоги щодо матеріально-технічної бази, навчального процесу та навчально-виробничої практики при підготовці кваліфікованих робітників. Так, зокрема, значно збільшено кількість годин, яка має

затрачатися на їх підготовку за деякими професіями. Це не дозволяло б провадити підготовку кваліфікованих робітників у межах часу відведеного навчальними планами на трудове навчання у технологічному профілі.

Однак, листом Міністерства освіти і науки України від 27.11.06р. № 1/9-748, закладам системи загальної середньої освіти, які здійснюють професійне навчання за робітничими професіями з видачею документів про професійно-технічну освіту державного зразка, до переходу старшої школи на 12-річний термін навчання, під час розробки робочих навчальних планів рекомендується використовувати можливість інтеграції тих близьких за змістом предметів, які є складовими як типових навчальних планів для профільного навчання загальноосвітніх навчальних закладів, так і типових навчальних планів підготовки кваліфікованих робітників (державний стандарт професійно-технічної освіти з відповідної робітничої професії). Наприклад: креслення – технічне креслення або читання креслень; інформатика – інформаційні технології. При цьому, в робочому навчальному плані та програмах з підготовки кваліфікованих робітників вилучаються години та матеріал, який був вивчений за навчальними планами та програмами загальної середньої освіти.

Для забезпечення виконання державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій можливе використання додаткового часу на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації...».

17. Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні. Указ Президента України № 244/2008 від 20.03.08. / Освіта України. – №27. – 2008р.

У **Розд.6** п. 5: указано на необхідність активізації роботи щодо професійної орієнтації учнівської молоді та створення умов для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

РОЗДІЛ II Монографії

1. Самодрин А.П. Педагогічна організація регіону: теорія і практика: Моногр. / А.П. Самодрин. — Кременчук: ПП Щербатих О.В., – 2006. — 231с. — Бібліогр.: С. 195-220.

Висвітлено теоретичні засади організації системи профільного навчання за умов регіону. Досліджено історико-педагогічні питання соціалізації особистісно орієнтованого навчання. Наведено інформацію стосовно синергетики освіти, фрактальності самоорганізації, навчально-освітнього простору антропотизованих систем, проблем пізнавальної діяльності у педагогічній теорії. Розглянуто концепцію комплексного моделювання навчально-освітнього простору регіону, механізми добору змісту профільного навчання, особливості формування управлінсько-дидактичного ресурсу щодо забезпечення навчально-освітнього простору регіону.

2. Самодрин А.П Профільне навчання в середній школі. Моногр. / А.П. Самодрин. — Кременчук: ВЦ СГЕІ, –2004. — 384 с. — (Нові освітні технології). — Бібліогр.: С. 323-352.

Висвітлено проблему профільного навчання в середньому навчально-виховному закладі. Проаналізовано досвід взаємодії академічної та прикладної шкіл у вітчизняній та зарубіжній педагогічній практичній діяльності. Розкрито зміст профільної освіти, запропоновано моделі освітнього середовища профільної школи та навчального предмета.

3. Шиян Н.І. Профільне навчання у школах сільської місцевості: теорія і практика. Моногр. / Н.І. Шиян; Полтав. держ. пед. ун-т ім. В.Г. Короленка. — Полтава: АСМІ, – 2004. — 442 с.

Розкрито дидактичні засади профільного навчання в загальноосвітній школі сільської місцевості, проаналізовано досвід профільної диференціації навчання у вітчизняних та зарубіжних освітньо-виховних закладах. Описано особливості суб'єкт-суб'єктної педагогічно доцільної взаємодії вчителів та учнів у процесі профільного навчання, його варіативні моделі у контексті соціокультурного середовища села.

РОЗДІЛ III

Дисертації і автореферати

1. Андрощук І.П. Методика технологічної підготовки учнів старших класів сільських загальноосвітніх навчальних закладів. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.02-теорія та методика трудового навчання. /І. П. Андрощук; Ін-т професійно-технічної освіти АПН України. – К., 2007. – 20 с.

2. Андрощук І.П. Методика технологічної підготовки учнів старших класів сільських загальноосвітніх навчальних закладів – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика трудового навчання. – Інститут професійно-технічної освіти Академії педагогічних наук України. – Київ, – 2007 – 211 с.

Досліджено проблеми профільного навчання в середній загальноосвітній школі. Проаналізовано державну концепцію профільного навчання, а також тенденції розвитку агропромислового виробництва та його вплив на процес технологічної підготовки учнів старших класів шкіл сільської місцевості. Теоретично обґрунтовано та розроблено модель сучасного працівника сільського господарства. Розроблено та експериментально перевірено моделі організації профільної технологічної підготовки старшокласників сільських загальноосвітніх навчальних закладів. Розкрито методику технологічної підготовки з використанням лекційно-практичної, інтерактивної та проектної систем навчання. Обґрунтовано важливість використання модульного підходу для розробки програми «Основи сільськогосподарського виробництва». з'ясовано, що використання цих моделей під час профільної технологічної підготовки дозволяє збільшити варіативність набору профілів; розширюється коло спілкування старшокласників з однолітками і вчителями, а також між учителями різних навчальних закладів.

Ключові слова: агропромислове виробництво, сільський загальноосвітній навчальний заклад, технологічна освіта, профільне навчання, профільна технологічна підготовка

старшокласників, модульний підхід, лекційно-практична система навчання, інтерактивна система навчання, проектна система навчання, готовність до сільськогосподарської діяльності.

3. Кисельова В.П. Формування творчої особистості учня профільного ліцею в процесі профільного навчання. Автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / В. П. Кисельова; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України.- К., – 2001. – 20 с.

4. Кисельова В.П. Формування творчої особистості учня профільного ліцею у процесі навчання. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, Київ, – 2001. – 343 с.

У дисертації досліджується організація навчально-виховної роботи у профільному природничонауковому ліцеї і її вплив на формування творчої особистості учня. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури розкрито сутність поняття «готовність ліцеїста до організації і проведення науково-дослідницької діяльності», визначені зміст, рівні, критерії і показники «готовності...». Теоретично обґрунтовано зміст ліцейної освіти, орієнтований на специфіку академічного рівня навчання, що знайшло відображення у відповідній структурі робочого навчального плану ліцею. Здійснено відбір форм і методів навчання, які спрямовують діяльність ліцеїстів на процесуальні аспекти змісту освіти з одночасним формуванням у них особистісної і соціальної спрямованості на професію дослідника в галузі природничих наук.

Експериментальним шляхом встановлено наявний рівень творчих можливостей учнів природничонаукового ліцею; перевірено вплив запропонованої двоетапної системи роботи педагогічного колективу на формування творчої особистості ліцеїста, що виражається відповідним рівнем готовності його до організації і проведення науково-дослідницької діяльності. Доведено ефективність формування творчої особистості учня природничонаукового ліцею шляхом залучення його до посиленої

науково-дослідницької діяльності у процесі навчання. Експериментально доведено результативність впливу системи роботи педагогічного колективу з формування творчої особистості ліцеїста на рівень готовності його до організації і проведення НДД. Розроблені методичні рекомендації для керівників та викладачів навчальних закладів нового типу «Організація науково-дослідницької діяльності учнів профільних ліцеїв».

5. Борисова С.В. Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в процесі профільного трудового навчання старшокласників. Автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.02- теорія і методика трудового навчання. / С. В. Борисова; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ. – 2006. – 21 с.

6. Борисова С.В. Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в процесі профільного трудового навчання старшокласників. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика трудового навчання / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, – 2006. – 268 с.

У дисертації розкриті підходи до розуміння поняття особистісно-орієнтованого навчання, зазначений взаємозв'язок диференціації у навчальному процесі і профільного навчання в старшій школі. Розкриті підходи до формування змісту навчальних програм. Визначені зміст програми трудового навчання за профілем «Бісерування» для учнів 10-12 класів загальноосвітньої школи, її структура, логічна схема побудови, функції, які забезпечують реалізацію змісту програми, напрямки діяльності за цією програмою.

Визначені чинники, які впливають на психофізіологічний стан учнів старшої школи, зазначені провідні психофізіологічні якості, які необхідні для опанування учнями виконання виробів з бісеру, розроблена методика з визначення їх розвитку. Представлена методика формування у старшокласників знань, умінь і навичок за профілем «Бісерування». На основі проведеного дослідження встановлений вплив навчання за профілем

«Бісерування» на формування в учнів знань, умінь і навичок створення виробів з бісеру, розвиток відповідних якостей особистості.

7. Муранова Н.П. Допрофесійна підготовка учнів авіакосмічного ліцею в системі «ліцей – ВНЗ». Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. / Н. П. Муранова; Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, – 2005 – 25 с.

8. Муранова Н.П. Допрофесійна підготовка учнів авіакосмічного ліцею в системі «ліцей – ВНЗ». – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, – 2004 – 187 с.

Дисертацію присвячено проблемі допрофесійної підготовки учнів у системі «ліцей – ВНЗ». Теоретично обґрунтована і експериментально перевірена ефективність технології допрофесійної підготовки, яка базується на особистісно орієнтованому підході; застосуванні у єдності мотиваційного, змістового, процесуального та когнітивно-операційного компонентів; науково-обґрунтованому підході до структурування змісту знань з навчальних дисциплін; використанні дидактичного комплексу (добір знань та умінь, їх структурування, добір форм, методів та засобів навчання). Виявлено, що у масовій сучасній практиці загальної середньої освіти недостатня увага приділяється допрофесійній підготовці учнів. Не диференціюється професійно орієнтований зміст навчання залежно від професійного напрямку; не забезпечується наступність у змісті допрофесійної підготовки ЗНЗ та ВНЗ; не враховується вплив структурної організації змісту та навчального матеріалу; недооцінюється особистісно орієнтований підхід на якість допрофесійної підготовки учнів. Визначено принципи допрофесійної підготовки: поетапності, достатності, гнучкості, наступності, інформатизації, інтегративності, професійного відбору. Особливістю технології допрофесійної підготовки є те, що вона побудована за принципом поліпрофесійної підготовки.

9. Кравець Н.Л. Організація профільного навчання старшокласників у гімназіях сучасної Німеччини. Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Н.Л. Кравець; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. — Житомир, — 2007. — 18 с.

10. Кравець Н.Л. Організація профільного навчання старшокласників у гімназіях сучасної Німеччини. — Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01. — загальна педагогіка та історія педагогіки. — Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, — 2007 — 204 с.

У дисертації проаналізовано організацію профільного навчання старшокласників у гімназіях сучасної Німеччини. З'ясовано сутність та основні підходи до розуміння поняття «профільне навчання». Проаналізовано проблеми профільного навчання у вітчизняній педагогічній науці та практиці і в зарубіжній педагогіці. Визначено передумови становлення і розвитку концепцій профільного навчання у гімназіях сучасної Німеччини. Розкрито зміст, форми і методи профільного навчання в старших класах гімназій Німеччини. Систематизовано та з'ясовано організаційно-педагогічні умови організації профільного навчання старшокласників у гімназіях сучасної Німеччини та проаналізовано його ефективність. Запропоновано рекомендації щодо застосування організації профільного навчання в старших класах у вітчизняних школах. Розглянуто можливості впровадження позитивного зарубіжного педагогічного досвіду у вітчизняних школах.

11. Пригодій М.А. Профільне та початкове професійне навчання з електротехніки в загальноосвітній школі. Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. — К., — 1999. — 16с.

12. Пригодій М.А. Профільне та початкове професійне навчання з електротехніки в загальноосвітній школі. — Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 - теорія та методика трудового навчання, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 1999 р.

Захищається двоетапна система підготовки учнів 8-11-х класів з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електрообладнання" та методика початкового професійного навчання в старших класах середньої загальноосвітньої школи.

Автором визначаються засоби активізації пізнавальної діяльності учнів, системне використання яких впливає на підвищення якості професійної підготовки учнів 8-11-х класів загальноосвітніх шкіл. Проводиться експериментальна перевірка розробленої методики формування знань та умінь старшокласників під час вибору профілю навчання.

13. Авраменко М.М. Профільне навчання в середній школі Федеративної Республіки Німеччини: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / М. М. Авраменко; Ін-т педагогіки АПН України. — К., — 2007. — 20 с.

14. Авраменко Мирослава Миколаївна. Профільне навчання в середній школі Федеративної Республіки Німеччини: дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Інститут педагогіки АПН України. — К., — 2007. — 221арк.

Досліджено проблеми профільного навчання в середній загальноосвітній школі Німеччини. Проаналізовано державну концепцію профільного навчання, а також розробки німецьких педагогів, покладені в її основу. Розкрито сутність сучасних педагогічних інновацій у галузі змісту, форм і методів профільного навчання. Узагальнено педагогічний досвід організації допрофільної підготовки учнів середніх загальноосвітніх закладів Німеччини. Охарактеризовано структуру профільного навчання учнів середньої школи ФРН. Розглянуто сучасні теоретичні та практичні засади профільного навчання учнів у німецьких землях Гессен і Баварія. Проаналізовано психолого-педагогічні проблеми профільного навчання учнів німецьких гімназій і педагогічні заходи, які здійснюються з метою їх вирішення. Проведено порівняльно-педагогічне дослідження концепцій профільного навчання у старшій середній школі Німеччини й України. Наведено пропозиції щодо перспективного запозичення елементів німецького досвіду профільного навчання у вітчизняних школах.

15. Вольянська С.Є. Організація профільного навчання в загальноосвітній школі в умовах регіону : Автореферат дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. - Х., – 2006.p. - 21 с.

16. Вольянська С.Є. Організація профільного навчання в загальноосвітній школі в умовах регіону: дисертація. канд. пед. наук: 13.00.01 / Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. - Х., – 2006.p. 243 с.

В дисертації системно проаналізовано й узагальнено регіональний досвід організації профільного навчання в загальноосвітніх школах; обґрунтовано та схарактеризовано об'єктивні педагогічні умови організації профільного навчання у старшій ланці загальноосвітньої школи: науково-методичне забезпечення навчально-виховного процесу, урахування особливостей регіону в змісті профільного навчання, використання різноманітних форм і методів профільного навчання, формування відповідного кадрового складу педагогічних працівників; виявлено етапи розвитку ідеї профільного навчання; розроблено кваліметричну модель оцінки роботи школи щодо організації профільного навчання. Подальшої розробки набули питання розкриття сутності профільного навчання, визначення складників цілей організації його в загальноосвітній школі, зокрема соціально-педагогічного організаційно-методичного та універсальних компетенцій.

17. Ларіна Н.Б. Підготовка керівників загальноосвітніх навчальних закладів до впровадження профільного навчання. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. /Н.Б.Ларіна – «Університет менеджменту освіти» Академії педагогічних наук України. 20 с.

18. Ларіна Н.Б. Підготовка керівників загальноосвітніх навчальних закладів до впровадження профільного навчання. дисертація канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. /Н.Б.Ларіна – «Університет менеджменту освіти» Академії педагогічних наук України. 176 с.

Розроблено, науково-теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено зміст і технологію підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів в інститутах післядипломної педагогічної освіти. Доведено, що підготовка керівників загальноосвітніх навчальних закладів до впровадження профільного навчання буде ефективною при розробці й застосуванні моделі, яка передбачає:

- обґрунтування структури організації профільного навчання;
- застосування модульної системи навчання в інститутах післядипломної педагогічної освіти;
- інтеграцію у зміст підвищення кваліфікації керівників основ організації профільного навчання та освітнього менеджменту;
- наявність спецкурсу «Організація та функціонування центру профільного навчання у ЗНЗ» і навчальних вправ з розвитку вмінь щодо впровадження профільного навчання.

Розроблено методичні рекомендації для керівників системи підвищення кваліфікації державного, регіонального й інституційного рівня управління, в яких запропоновано ряд організаційно-педагогічних, організаційно-правових та організаційно-методичних заходів.

19. Піддячий М.І. Організаційно-педагогічні умови підготовки старшокласників до професійного самовизначення в міжшкільних навчально-виробничих комбінатах. / Микола Піддячий. / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. 3.00.07– теорія і методика виховання. Інститут проблем виховання АПН України. – К. – 2002 р.- 15 с.

20. Піддячий М.І. Організаційно-педагогічні умови підготовки старшокласників до професійного самовизначення в міжшкільних навчально-виробничих комбінатах. / М. Піддячий. / Дисертація кандидата педагогічних наук. 3.00.07– теорія і методика виховання. Інститут проблем виховання АПН України. – К. – 2002.– 160 с.

У дисертації досліджена проблема організаційно-педагогічних умов підготовки старшокласників до професійного

самовизначення в умовах міжшкільних навчально-виробничих комбінатів. Автором виявлено психолого-педагогічні фактори забезпечення профорієнтаційної спрямованості змісту навчально-трудової діяльності старшокласників виходячи з діагностичної, інформаційної, виховної, розвиваючої та консультативної функцій профорієнтації. У роботі обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність змісту і структури профорієнтаційної роботи та визначено сукупність педагогічних засобів формування готовності старшокласників до професійного самовизначення в умовах міжшкільних навчально виробничих комбінатів. Проведене дисертаційне дослідження дозволило уточнити сутність, структурні компоненти готовності старшокласників до професійного самовизначення у міжшкільних навчально-виробничих комбінатах, критерії оцінки і рівні її сформованості, а також фактори, що позитивно впливають на ефективність її формування. Досліджено, що готовність старшокласників до професійного самовизначення у міжшкільних навчально-виробничих комбінатах є інтегральним особистісним утворенням, що включає ряд складових компонентів, які формуються і розвиваються взаємообумовлено у процесі спеціально організованої навчально-трудої діяльності під впливом сукупності змісту і педагогічних засобів, що має профорієнтаційну спрямованість і забезпечує достатній рівень готовності учнів старших класів до професійного самовизначення.

Ключові слова: професійне самовизначення старшокласників, готовність учнів старших класів до професійного самовизначення, навчально-трудова діяльність, виховна, діагностична, інформаційна функції профорієнтації.

РОЗДІЛ ІV

Посібники та методичні рекомендації

1. Закатнов Д. О. Професійне самовизначення старшокласників. / Д. О. Закатнов, О. В. Мельник, О. В. Гуцан та ін. – К.: «Шкільний світ», Вид. Л. Галицина, 2006. –174 с.

У методичному посібнику розкриваються теоретико-методичні засади підготовки учнів ЗОШ до професійного самовизначення в умовах профільного навчання. Посібник також містить конкретні рекомендації для педагогічних працівників щодо здійснення навчально-виховної роботи з учнями старших класів загальноосвітніх шкіл, спрямованої на їхню підготовку до усвідомленого вибору майбутньої професії.

У посібнику розкрито зміст, форми і педагогічні засоби здійснення навчально-виховної роботи за економічним, природничо-математичним і технологічним профілями. Наведено програму «Основи вибору професії» для учнів 9-х класів загальноосвітніх шкіл і рекомендації для вчителів щодо її викладання.

2. Мельник О.В. Зміст, форми і методи профконсультаційної роботи зі старшокласниками в процесі профільного навчання. Науково-методичний посібник для вчителів. – К.: Мегаринт, 2008. – 73 с.

У науково – методичному посібнику розкрито сутність процесу професійного самовизначення старшокласників, подається авторська класифікація форм і методів профконсультаційної роботи зі старшокласниками в процесі профільного навчання, які можуть бути використані у професійній діяльності вчителями трудового навчання, вчителями інших навчальних предметів, класними керівниками, практичними психологами і соціальними педагогами. Окреслено сукупність форм і методів педагогічної роботи у змісті професійного консультування.

3. Мельник О.В. Профорієнтаційна робота в умовах профільного навчання: науково-методичний посібник (для вчителів). / О.В. Мельник, І.Л. Уличний. – К. Мегаринт. 2008. – 158 с.

У методичному посібнику обґрунтовано науково-методичні засади профорієнтаційної роботи зі старшокласниками в умовах

профільного навчання, розкриваються сутність поняття «професійне самовизначення старшокласника», його структура, показники та критерії виявлення рівнів сформованості цього новоутворення особистості у ранній юності; подається зміст, форми та методи підготовки учнів старшої школи до професійного самовизначення, організаційні та методичні аспекти методики психолого-педагогічного проектування профорієнтаційної роботи зі старшокласниками у навчально-виховному процесі профільної школи.

4. Марченко І.Б. Психологічний моніторинг ставлення учнівської молоді до робітничих професій технологічного профілю. Науково-методичний посібник. – Кременчук. Вид. ПП Щербатих О. В. , 2008. – 148 с.

У посібнику розглянуто теоретичні умови організації моніторингу ставлення учнів старшої школи до вибору профілю навчання технологічного напрямку. На основі аналізу теорії та практики дослідження наводяться дані результатів психологічного моніторингу. Висвітлено засоби розвивальної і корекційної роботи практичних психологів з учнівською молоддю.

Посібник розроблено для практичних психологів професійно-технічних навчальних закладів та загальноосвітніх шкіл, які займаються професійною орієнтацією учнівської молоді на робітничі професії, а також студентів і аспірантів психологічних факультетів вищих навчальних закладів.

5. Пашко Л.Ф. Оцінювання знань учнів в умовах профільного навчання. / (Упоряд. Л. Ф. Пашко, Н. В. Корягіна, О. П. Коваленко, Л. І. Симоненко). – Полтава: ПППО, 2008. – 212 с.

Науково-методичний посібник містить матеріали щодо оцінювання навчальних досягнень учнів, досвіду організації і впровадження профільного навчання в ЗНЗ м. Полтави і області. Дані матеріали відображають науково-методичні та методологічні засади профільної освіти, яка базується на принципах особистісно-орієнтованого та компетентнісного науково-виховного процесу. Висвітлюються стан і перспективи розвитку профільного навчання за основними напрямками профілізації: суспільно-гуманітарному, природничо-математичному, технологічному, художньо-естетичному, спортивному. Представлено також матеріали

науково-методичного супроводу, інноваційних технологій та інтерактивних методів профільного навчання. Видання адресоване керівникам шкіл, вчителям, науковцям, студентам педагогічних навчальних закладів різних видів акредитації.

6. Аніскіна Н.О. Організація профільного навчання в сучасній школі. / Н. О. Аніскіна. – Харків. – ТОВ «Видавнича група «Основа». 2003. – 176 с. – (Серія «Бібліотека журналу «Управління школою»; – Вип. 8-9).

У підготовці посібника брали участь працівники Донецького інституту післядипломної педагогічної освіти. У посібнику представлена робота з досвіду директорів шкіл Донецької області в рамках організації і впровадження профільного навчання в ЗНЗ області. Розкрито зміст теоретико-практичної основи організації профільного навчання, нормативне та науково-методичне забезпечення його впровадження, варіанти робочих навчальних планів шкіл різного типу з профільним навчанням, методика діагностики допрофільної підготовки учнів. Надано матеріали з досвіду роботи опорних шкіл з проблем технологій проектування освітньої системи, яка орієнтована на профільні інтереси та життєві плани учнів.

7. Полонська Т. Упровадження допрофільної підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів. / Тамара Полонська, Василь Кизенко, Ганна Ляшенко. // *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2008. – №5. – С. 48-56.

У методичних рекомендаціях, які розробили співробітники лабораторій Інституту педагогіки АПН України, розкрито структуру допрофільної підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів (*курси за вибором у складі допрофільної підготовки* – для учнів 7-х класів: анкетування, опитування, оцінка своїх можливостей; *предметні, пропедевтичні стосовно профільних предметів підвищеного рівня* – поглиблене вивчення окремих тем; реалізацію своїх здібностей; *міжпредметні допрофільні* нададуть можливість ознайомитися зі специфікою різних видів професій в сучасному світі.

Щодо форм впровадження допрофільної підготовки автори пропонують як академічні (урок, лекція, бесіда, тощо) так і інноваційні педагогічні технології (комунікативні методи, групові,

дослідницька діяльність, метод проектів тощо). Розкрито завдання і зміст її основних напрямів допрофільної підготовки. Запропоновано орієнтовну структуру навчального плану у відповідності допрофільної підготовки учнів і умови її реалізації.

8. Самодрин А.П. Впровадження системи профільного навчання в умовах регіону: / А.П. Самодрин. — Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2008. — 109 с. — Бібліогр.: 520 назв.

В науково-методичному посібнику наведено рекомендації щодо умов надання нового імпульсу розвитку територіального комплексу на засадах формування єдиного навчально-освітнього простору та системи профільного навчання регіонів для забезпечення культурного супроводу ідеї розвитку їх соціально-економічної системи з використанням програмно-цільового управлінсько-дидактичного підходу.

9. Самодрин А.П. Вступ до профільного навчання. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.П. Самодрин. — 2-е вид. — Кременчук, 2006. — 188 с. — Бібліогр.: С. 157-169.

Розкрито теоретико-методологічні засади профільного навчання у середній школі, а також сутність понять профільного навчання, змісту профільної освіти, профільно-диференційованого навчання. Висвітлено проблему профільного навчання у середньому навчально-виховному закладі, охарактеризовано взаємодію академічної та прикладної школи. Визначено організаційно-педагогічні умови ПН і наведено шляхи їх здійснення. Запропоновано дидактичну модель навчального предмета профільної школи.

10. Самодрин А.П. Технологія відбору учнів до профілів навчання в умовах профільно-диференційованої школи. / А.П. Самодрин, О.В. Забеліна, Н.М. Куліш; Серед. загальноосвіт. проф.-диференц. шк. I-III ступенів N 3. — Кременчук, 1999. — 88 с.: іл. — Бібліогр.: 49 назв.

Розглянуто структурно-динамічну модель профільно-диференційованої школи як навчального закладу нового типу. Описано авторський досвід формування навчальних профілів в експериментальній школі N 3 м. Кременчука. (формування профілів в 5-11(12), 5-9 кл. гімназії, 8-11(12) кл. ліцею).

РОЗДІЛ V

Статті, наукові доповіді

1. Вакарчук І.О. Масова школа стає профільною. Виступ на підсумковій колегії МОН ./ Освіта України. – № 63-64,(1044) - 28 серпня. – 2009 р.

В розділі «про профільне навчання...» Міністр освіти і науки України, дає оцінку стану впровадження профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах:

А. Створено нормативно-правову базу:

- Закон України «Про загальну середню освіту»;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання»;
- Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) ;
- Концепція профільного навчання.

Б. Місцеві органи управління освітою розробили регіональні програми впровадження профільного навчання.

В. На їх основі розроблена і схвалена колегією МОН Галузева програма впровадження профільного навчання на 2008-2010 роки.

Г. Проект нормативного документа про освітній округ нещодавно було обговорено на нараді з начальниками управлінь освіти і науки.

Д. Готується до розробки «Положення про дистанційне навчання».

Е. Розширюється мережа закладів, які здійснюють профільне навчання: гімназії, ліцеї, колегіуми. Найбільш поширеними моделями є однопрофільні і багатпрофільні школи, навчальні заклади які функціонують на базі вищих і професійно-технічних навчальних закладів.

2. Кизенко В Факультативні курси в структурі профільного навчання / В. Кизенко // Освіта і управління. – 2006. – № 3-4. – С. 161-167

Досліджено теоретичні і практичні засади профільного навчання у старшій школі та місце у ньому факультативних курсів. Визначено пріоритетні завдання для подальшого поступу в опрацюванні проблеми, серед яких першочерговими є: розробка

програм для різного профілю навчання, зокрема програм для курсів за вибором (факультативні та спеціальні курси), їх методичне забезпечення, підготовка вчителів до реалізації профільного навчання в різних умовах роботи ЗНЗ.

3. *Кремінь В. Формування професійної траєкторії учня починається зі школи / В. Кремінь. //: Директор школи, ліцею, гімназії. 2007.– № 6. – С. 19-23.*

Статтю підготовлено на основі доповіді на сесії АПН 14.11.07 та його публікацій у журналі ПТО. Розглянуто завдання сучасної освіти і педагогічної думки в сучасних умовах. Акцентовано увагу на таких слабких і нерозвинених функціях школи як залучення дитини навчатися впродовж життя; вироблення в неї умінь навичок до самонавчання. Окреслено завдання АПН України, якій нещодавно виповнилося 15 років, з підготовки науково обгрунтованих рекомендацій, популяризації інноваційного досвіду різних регіонів. Висвітлено один із кроків наближення навчання дитини до конкретних її здібностей - організацію профільного навчання в старшій школі, об'єднання цієї справи з можливостями ПТНЗ.

4. *Покроєва Л. Створення системи підготовки педагогічних кадрів до запровадження профільного навчання у старшій школі / Л. Покроєва – // Післядипломна освіта. 2006.– № 1 – С 92–94.*

Однією з актуальних проблем сучасності є запровадження Концепції профільного навчання у старшій школі. Особлива увага звертається на післядипломну підготовку педагогів. Подано досвід роботи Харківського обласного науково-методичного інституту безперервної освіти, який дав змогу визначити готовність освітян до роботи у професійній школі. Система підготовки педагогів включає в себе: курси підвищення кваліфікації, спецкурси для вчителів, консультативно-методичну допомогу вчителям і керівникам шкіл у розробленні варіативної частини робочих навчальних планів, ознайомлення педагогів з новітньою методикою організацій профільного навчання старшокласників, забезпечення постійного психологічного супроводу становлення та розвитку профільної школи.

5. Савченко О.Я.; Профільне навчання: теорія і практика: Зб. наук. праць за матеріалами метод. семінару АПН України / Ред.: О.Я. Савченко; АПН України. Відділення дидактики, методики та інформ. технологій в освіті. Ін-т педагогіки. — К.: Пед. преса, 2006. — 198 с.

Розглянуто проблему профільного навчання в педагогічній теорії й практиці, питання психологічної допомоги учням як суб'єктам профільного самовизначення. Висвітлено основні завдання й основи профільного навчання у загальноосвітніх школах. Розкрито організаційно-педагогічні засади профільного навчання в регіонах. Визначено профільну освіту та професійну орієнтацію в школі як взаємопов'язані складові соціалізації учнівської молоді. Викладено креативний підхід щодо профільного навчання, концептуальні підходи до реалізації інформаційно-технічного профілю.

6. Сечняк М. Профільне навчання в ліцеї / М. Сечняк . // Директор школи, ліцею, гімназії. 2006.— № 3.—С. 67-69.

Висвітлено один з процесів реформування загальної середньої школи, що відбувається в провідних країнах світу - профільне навчання на досвіді Одеського ліцею № 53. Навчання (фізико-математичного, інженерно-економічного, економіко-правового, гуманітарного профілів) проводиться з 8 класу. Подано розділи програм спецкурсів, курсів за вибором, розроблені спільно з викладачами ВНЗ. Випускники ліцею, спеціалізуючись у вибраному напрямі, свідомо роблять вибір подальшої освіти.

7. Липова Л. Готуємось до профільного навчання / Л. Липова, В. Малишев, П. Замазкіна, О. Перепелиця // Шлях освіти. 2007.— № 1.— С. 29-34

Висвітлено проблему модернізації вищої освіти в напрямі профільного навчання. Проаналізовано причини кризової ситуації в освіті та суспільстві щодо профілізації. Розглянуто й охарактеризовано особливості педагогічної підтримки процесу внутрішнього самовизначення. Констатовано, що в цілому вектор профілізації загальноосвітніх шкіл України визначено правильно.

8. Липова Л. Спецкурси – важлива складова змісту профільного навчання: практичний аспект / Л. Липова., В. Малишев., С. Лисиціна //Рідна школа.2007.– № 2.–Бібліогр: 3 назв

Розглянуто профільне навчання як один із пріоритетних напрямів модернізації системи загальної середньої освіти в Україні. Наведено програму першої частини спецкурсу «Хімічне матеріалознавство» для учнів 10-го класу, які планують продовжити навчання в технічному університеті. Розглянуто тематику спецкурсів для різних профілів навчання.

9. Липова Л. Профільне навчання: до питання становлення / Л. Липова ., В. Малишев // Освіта і управління. 2006.– № 1.– С. 111-116.

Розглянуто профільне навчання як важливий напрямок модернізації освіти в Україні. Обґрунтовано, що завдяки профільним освітнім закладам, у тому числі й багатопрофільним (ліцеї, гімназії), формуватиметься варіативна регіональна система освіти як особлива сфера послуг, а відтак задовольнятимуться потреби особистості і вимоги суспільства й держави. Наголошено, що профільне навчання у старшій школі - це засада соціального захисту молоді, що передбачає індивідуалізацію навчання.

10. Липова Л. Профільне навчання і проблеми соціалізації випускників / Л.Липова, П. Замазкіна, В. Малишев // Шлях освіти 2008. – № 1.– С.38-41.

Розглянуто введення профільного навчання в старших класах як одну з найважливіших інновацій сучасної школи, адже передбачається, що профілізація сприятиме профорієнтації і полегшенню вибору життєвого шляху на професійній ниві. Окреслено недоліки профілізації в існуючому вигляді. Акцентовано увагу на потребі запозичення кращого світового досвіду з профільного навчання і профорієнтації та адаптації їх до умов України з використанням вітчизняного культурно-історичного досвіду. Проаналізовано адекватність професійних намірів учнів потребам ринку праці. Розкрито умови, за яких можлива успішна профілізація-профорієнтація-соціалізація випускників школи, зокрема кооперування різних освітніх закладів, діяльність ресурсних центрів органів місцевої влади, врахування стану здоров'я і особистісних рис учня.

11. Липова Л. Профільне навчання: проблеми, перспективи, досвід / Л. Липова., В. Малишев, Т. Паламарчук // Освіта і управління, 2007.– № 1.– С. 49-56.– Бібліогр.: 16 назв

Розкрито мету, об'єкт, предмет, основні концептуальні положення та завдання наукового дослідження щодо профільного навчання. З'ясовано стан та варіанти профільного навчання в Україні. Визначено перспективні завдання дидактики щодо профільного навчання та проблеми, які гальмують його успішне впровадження. Досліджено готовність учителів-практиків до роботи у профільних класах, зокрема, виділено параметри оцінки і самооцінки професійної компетентності вчителя профільної школи. Проаналізовано рівень перепідготовки вчителів на курсах післядипломної освіти та готовність студентів педагогічних університетів до роботи за профілем навчання. Акцентовано увагу на перспективах профільного навчання у міських та сільських школах. Здійснено порівняння кількості годин, які відведено на вивчення варіативного змістового блоку у профільній та безпрофільній старших школах. Окреслено завдання прискореного впровадження середніми навчальними закладами профільного навчання та напрями роботи школи з метою прийняття учнем рішення про вибір профілю навчання.

12. Липова Л. Профільне навчання: теорія і практика / Л. Липова, П. Замазкіна, В. Малишев // Рідна школа. 2008.– № 1-2.

Розглянуто проблему неузгодженості теоретичних пошуків з питань профільного навчання і реалії сьогоденної освітньої парадигми. Зосереджено увагу на недоліках у структурі змісту профільного навчання. Вказано на зниження якості природничо-математичної підготовки випускників шкіл та важливості орієнтації профільного навчання на фундаменталізацію знань. Окреслено роль та сучасний стан допрофільної підготовки учнів, матеріально-технічного та кадрового забезпечення профільних шкіл.

13. Липова Л.А. Відбір змісту освіти на етапі допрофільної підготовки учнів. / Л. Липова., С.Мартиненко . // Освіта і управління. 2006.– № 2.– С. 47-50.

В статті к. п. н., ст. наукового співробітника Інституту педагогіки АПН України доводиться що допрофільна підготовка – це система психологічної, педагогічної, інформаційної й організаційної діяльності, яка сприяє самовизначенню учнів відносно профілів подальшого навчання і сфери професійної діяльності.

За Концепцією профільного навчання, допрофільна підготовка здійснюється у 8-9-х класах з метою професійної орієнтації учнів, сприяння у виборі ними напряму профільного навчання в старшій школі. Проте відбір змісту навчання, врахування характеру навчальної діяльності учнів, основні завдання допрофільної підготовки у 8-х і попередніх класах, а згодом і в 9-х класах, на наш погляд, дещо відрізняються. До 9-го класу основне завдання допрофільної підготовки є діагностично-прогностичне. Воно зводиться в основному до діагностики рівня реальних навчальних досягнень учнів основної школи. Зміст допрофільної підготовки розширюється в 9-му класі ще й за рахунок елективних курсів – курсів за вибором учня. Зміст допрофільної підготовки в 9-му класі гнучкий, що залежить від багатьох факторів: матеріальної бази навчального закладу, його кадрового потенціалу, потреб суспільства, сім'ї і самого учня.

14. Синячов І. А. Профільне навчання в НВК: як звести до мінімуму негативні явища під час його впровадження в школі // І. Синячов // Директор школи, ліцею, гімназії. 2008. — № 3. — С. 100-103.

Охарактеризовано особливість концепції профільного навчання, змістом якого є предметна або галузева диференціація. Грунтуючись на них, учень має оволодівати майбутньою професією. Наведено систему принципів організації професійно-спрямованого формування профільних класів навчання за умов НКВ (ЗОСШ № 2 - Центр позашкільної освіти - ПТУ). Запропоновано заходи щодо зменшення негативних явищ, які виникають під час організації профільного навчання.

15. Соловійов В. Допрофесійна підготовка старшокласників у сільській загальноосвітній школі: можливості ПТНЗ / В. Соловійов . // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2007.– №1.– С. 124–132 .

Розглянуто проблеми розвитку сільської освіти та труднощі організації профільного навчання в старшій школі сільських ЗНЗ. Висвітлено практику інтеграції освітнього ресурсу кількох ЗНЗ I-III ступенів та інші форми організації допрофесійного навчання старшокласників у межах профільного навчання: опорна профільна школа, міжшкільні навчально-виробничі комбінати, територіальний освітній округ, навчально-виховні комплекси з профільним навчанням тощо. З огляду на недоліки у змісті освіти та з метою ефективної підготовки майбутніх фахівців - аграріїв запропоновано вивчення можливостей, теоретичного обґрунтування й розроблення організаційно-педагогічних засад співпраці сільських шкіл з ПТНЗ сільськогосподарського профілю.

16. Макаров В.М. Ресурсний центр для профільного навчання / В. Макаров // Освіта України.- № 61-62 від 21 серпня 2009 –С.5.

В статті розкрито досвід організації профільного навчання на базі ПТНЗ. Специфікою такої моделі освітньої структури є спрямованість на інтегровану участь в реалізації Концепції профільного навчання, що передбачає навчання учнів старшої школи на базі Дніпропетровського центру професійно-технічної освіти з поліграфії та інформаційних технологій. Автор наголошує, що для реалізації експерименту необхідно:

- організувати соціологічні дослідження, про освітні та професійні запити учнів ЗНЗ;

- організувати маршрути екскурсій кращими ПТНЗ;

Ресурсні центри ПТНЗ повинні діяти на підставі договорів про сумісну роботу з районними відділами освіти та середніми ЗНЗ.

17. Кизенко В.І. Формування і реалізація профілів навчання в старшій школі. Виступ на звітній конференції з питань профільного навчання. Інститут педагогіки АПН України / В. Кизенко. /Педагогічна газета № 5 (178) травень, 2009.

Розкрито науково-теоретичну новизну дослідження у розробленні дидактичної моделі формування профілів навчання, визначенні педагогічних умов їх ефективної реалізації на основі обґрунтування дидактичних вимог до формування і впровадження її основних інваріантних складових:

- конструювання змісту профільних загальноосвітніх предметів;
- з'ясування педагогічних функцій,
- розроблення змісту курсів за вибором та їх класифікація,
- визначення дидактичних вимог щодо створення спецкурсів та умов їх успішного функціонування;
- створення системи методів навчання профільних загальноосвітніх предметів і виокремлення особливостей її застосування;
- організація самостійної роботи учнів у профільному навчанні.

18. Дятленко С.М. Шестаковський Л.М. «МНВК - центр підготовки до життя». / С.Дятленко, Л. Шестаковський / *Освіта України. № 59-60 від 14 серпня 2009 р.* – С. 4.

В статті авторів головного спеціаліста департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОН України і директора Степанківського МНВК, що на Чернігівщині, представлено досвід організації допрофільного і профільного навчання на базі МНВК. Наводяться середньостатистичні дані про те, що нині в Україні близько 66 відсотків старшокласників охоплено профільним навчанням. «...На першому місці - природничо-математичний профіль (близько 142,5 тисячі учнів), технологічний - 128 тисяч учнів, філологічний - 118, суспільно-гуманітарний - 66, спортивний - 14 та художньо-естетичний - 6,5...»

«...Соціологічні опитування показують, що понад 70 відсотків учнівської молоді разом з атестатом про загальну середню освіту бажають отримати й робітничу професію...».

19. Розлуцька А. Кожна дитина навчатиметься відповідно до здібностей та інтересів. *Прес-служба МОН України. /А. Розлуцька / Освіта України. –№33-34 (1014). – 13 травня 2009 р.*

В статті автор розкриває зміст питань, що висвітлювався на нараді керівників загальноосвітніх навчальних закладів Рівненщини за темою «Створення освітнього середовища для реалізації нахилів та здібностей дитини у процесі введення профільного навчання». А саме: .- Якою повинна бути профільна школа?; .- Як організувати перехід до профільного навчання?; - Які

є моделі його організації?; - Чи відповідатиме профільна школа потребам ринку праці та суспільства?, тощо.

20. Прес-служба МОН України повідомляє...*Витяг з робочої наради при міністрі освіти і науки України С. Ніколаєнко з питань трудового навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. // Трудова підготовка в закладах освіти. 2006. – №3. – С. 28.*

Щоб проаналізувати ситуацію що склалася з викладанням предмету «трудове навчання» та впровадженням профільного навчання технологічного напрямку в загальноосвітніх навчальних закладах, за ініціативою міністра освіти і науки України С. Ніколаєнка відбулася робоча нарада. У ній брали участь провідні науковці, вчителі-практики, представники міністерства. «...На думку академіка В. Мадзігона, професора В.Сидоренка, методиста Н.Боринець, учителя Д.Боровика низький рівень матеріально-технічного забезпечення та зменшення кількості годин на вивчення трудового навчання в основній школі сприяло формуванню у громадськості думки про необов'язковість трудового навчання в освітньому процесі. Саме тому деякі керівники навчальних закладів намагаються вилучити предмет з навчальних планів, позбавляючи дітей чи не єдиної можливості закріпити на практиці знання про технологічну діяльність. Запровадження технологічного профілю у старшій школі стає небажаним для керівників загальноосвітніх навчальних закладів...». Заступник міністра В.Огневюк і директор департаменту середньої та дошкільної освіти П.Полянський звернули увагу на те, що питання трудового навчання потрібно вирішувати комплексно: кадри – матеріальна база – безпека праці школярів. Трудове навчання, допрофільну і профільну освіту слід розглядати як єдине ціле у підготовці школярів до життя.

21. Волобуєва Т.Б. Реалії профільного навчання як сходи́нка до професійної освіти. /Т. Б. Волобуєва. // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2007. – №1. – С124–132.

Автор статті - проректор з наукової роботи Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. «...У Донецькій області проведено моніторингове дослідження щодо стану впровадження профільного навчання в загальноосвітніх

навчальних закладах з метою сприяння створенню ефективного освітнього середовища та оптимальних умов для профілізації старшої школи.

Досліджено практику запровадження профільного навчання в закладах освіти Донецької області. Висвітлено коло проблем, а саме:

- недостатність інформації щодо обґрунтування змісту освіти в різних комбінаціях профільного навчання;
- відсутність у ряді навчальних закладів системи профільної підготовки, яка передбачає психолого-педагогічне діагностування школярів, налагодження дієвої діагностики рівня навчальних досягнень учнів основної школи, профконсультаційної психодіагностики з метою визначення професійних інтересів і якостей школярів для створення однорідних за підготовленістю та інтересами мікроколективів (класів, груп);
- брак методичних порад щодо впровадження нових технологій профільного навчання;
- недостатність сучасного матеріально-технічного забезпечення навчального процесу в профільних класах.
- несформованість запиту на роботу, профорієнтації, і недостатня визначеність спектру факторів, що мають вплив на вибір учнями профілю навчання і напряму продовження освіти;
- неопрацьованість засобів психолого-педагогічного супроводу, ухвалення рішення стосовно ситуації вибору профілю навчання в 9 класі;
- нормативні, організаційні, методичні і кадрові труднощі координації профільноорієнтованої і професійно орієнтованої роботи;
- складнощі організації соціально допрофесійних практик і стажувань учнів загальноосвітніх шкіл;
- недостатність ресурсних можливостей для інформаційного забезпечення взаємодії школи і ринку праці з урахуванням регіонального і муніципального кадрових запитів;
- недостатнє виконання елективними курсами місії «проби сил» у тому або іншому виді діяльності з подальшою інтерпретацією профорієнтації результатів їх реалізації.

22. Біляк Б.Н. Нормативно-законодавча база профільного навчання. / Б.Н. Біляк // Директор школи, ліцею, гімназії. 2003. – № 4. – С. 45.

В статті заступника начальника Головного управління освіти Львівської облдержадміністрації йдеться про стан впровадження профільного навчання в ЗНЗ області. «...Шляхи організації профільного навчання – це створення гімназій, ліцеїв, колегіумів, шкіл з поглибленим вивченням окремих предметів, ліцеїзація ПТНЗ.» «...профільні класи створюються за пропозицією Ради ЗНЗ на підставі рішення педагогічної ради за погодженням із місцевими органами державної виконавчої влади. Умовами для зарахування до профільних класів є: бажання учнів, рекомендації психолога та голови педагогічної комісії (директора ЗНЗ). Комплектування профільних класів має завершитись до 25 серпня.»

23. Кизенко В. І. Педагогічна сутність основних понять профільного навчання. / В. І. Кизенко // Підручник для директора. 2003. – № 11/12. – С. 42-45.

Автор представив тезаурус (тлумачний словник) основних понять профільного навчання. До таких понять він відносить як ключові освітні компетенції так і допоміжні терміни. А саме: компетенція, компетентність, диференційне навчання, профілізація, концепція, профільна підготовка, елективність, особистісно-орієнтоване навчання, мотивація, рефлексія, само актуалізація, узагальнення, тощо.

24. Семиволос П. Школа у профільному навчанні. / Павлина Семиволос / Дзеркало тижня – №43.(468). – 8-14 листоп.-2003р.

Автор пропонує звернути увагу на дві протилежні тенденції в розвитку сучасних науки, виробництва, освіти. Одна з них — інтеграція, яка вимагає від кваліфікованого працівника широкої загальної культури й поінформованості в багатьох суміжних галузях. Друга тенденція заперечує універсалізм в умовах постійного збільшення наукових і фахових знань, наголошуючи на спеціалізації, яка не лише сприяє розвитку продуктивних сил, науки та культури, а й враховує розмаїтість задатків і здібностей людини, її індивідуальні нахили до того чи іншого виду діяльності. Більшість педагогів — прибічники ідеї спеціалізації.

Далі автор наводить вислови директора департаменту загальної середньої і дошкільної освіти МОН України Павла Полянського щодо впровадження профільного навчання в навчальних закладах України. «...У кожному разі, не можна до 12-го класу «давити» всіх дітей однаковими предметами та програмами, — переконаний Павло Полянський. — Нам узагалі слід постаратися зробити так, аби вивчення дисциплін академічного рівня у 12 класі закінчувалося в першому семестрі». Другий, на його думку, треба цілком і повністю присвятити узагальненим курсам, давши змогу школяру належним чином осмислити вивчене. «Головне покликання профільних класів — не в трансформації їх у «міні-вуз», а дати старшокласникові змогу вивчати переважно те, до чого в нього лежить душа» - наголосив Перо Полянський.

25. Ніколаєнко С. Освіта в інноваційному поступі суспільства. Тези доповіді міністра освіти і науки України на підсумковій колегії МОН України 17 серпня 2006 року. // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – №5 – С.2-4.

Автор акцентує увагу на тому, що серед основних тенденцій розвитку освіти в сучасному світі треба виокремити надзвичайно швидке оновлення технологій. Зростання економіки диктує таку систему освіти, яка могла б готувати людей до життя в умовах цих змін. Доведено, що за останні 15 років розвитку освіти в Україні зроблено чимало. Створено єдину освітянську систему, напрацьоване унікальне вітчизняне законодавство в галузі освіти, науки, інтелектуальної власності. Однак гострою залишається проблема зміцнення матеріально-технічної бази навчальних закладів: «...Застаріле обладнання ускладнює виконання державних програм на належному рівні. Придбані чверть століття тому технічні засоби навчання вийшли з ладу, застаріли і не відповідають сучасним вимогам. У деяких закладах рівень забезпечення ручними інструментами, верстатами становить 15-20 відсотків, оскільки оновлення бази за бюджетні кошти не здійснювалось з 1991 р. Проблемою є і поєднання навчання з продуктивною працею, турбує робота шкільних майстерень...». Автор доводить, що аналіз статистичних даних свідчить про те, що дотепер профілізацією старшої школи охоплено 67% від загальної кількості загальноосвітніх навчальних закладів I–III ступенів,

перелічує ризики і проблеми впровадження профільного навчання в загальноосвітніх закладах України.

26. Савченко О.Я. Профільне навчання. Теорія і практика: *Збірник наукових праць / Редколегія: О. Я. Савченко, Н. М. Бібік, М. І. Бурда та ін. – Інститут педагогіки АПН України. – К.: Пед. Преса. – 2006. – 119 с.*

У пропонованій книзі розглянуто результати методологічного семінару «Теоретико – методичні проблеми профілізації старшої школи». Розкрито комплекс проблем, пов'язаних із профілізацією старшої школи: нормотворчих, методологічних, теоретичних методичних. Акцентовано увагу учасників на узагальненні досвіду запровадження профільності навчання в регіонах, у сільській школі. Визначено пріоритетні завдання для подальшого поступу в опрацюванні висвітленої проблеми, серед яких першочерговими є: розробка програм для різного профілю, їх методичне забезпечення, удосконалення системи оцінювання, психологічний супровід, підготовка вчителів до реалізації профільного навчання в різних умовах роботи школи.

27. Ничкало Н.Г. Стратегічний напрям, або у полоні суперечностей. /Н. Г. Ничкало. /Освіта України. – № 61-62 (1042). 21 серпня 2009 р.

В статті академіка–секретаря Відділення професійної освіти і освіти дорослих АПН України представлено аналіз стану розвитку профтехосвіти, привернення уваги до «вузьких місць» та їх причин всього суспільства, органів державної влади й управління, роботодавців та інших соціальних партнерів. Виокремлено п'ять показників якісної характеристики навчальних закладів: учні; викладачі; бібліотеки, навчально-матеріальна база, виробництво (підприємство) відповідного профілю. «Щодо закликів використовувати матеріально-технічні і кадрові можливості сучасної профтехшколи для профільного навчання старшокласників, то вони сьогодні не спрацьовують... Не можна цього робити. Бо різні нормативно-правові документи, що регулюють діяльність старшої профільної школи і професійно-технічної школи, суперечать один одному...». Розкрито напрями спільних справ у підготовці проекту нового закону «Про професійну освіту і навчання», розробки нової Концепції розвитку

всієї системи ПТО в Україні, опрацюванні концептуальних засад, розробки Національної системи кваліфікацій, розширенні експериментальної роботи на базі ПТНЗ.

28. Барановська О.Н. Впровадження сучасних форм організації навчально-виховного процесу в умовах профільного навчання. / Олена Барановська // Директор школи, ліцею, гімназії. 2008. – №5 – С. 45-47.

Автор статті – старший науковий співробітник лабораторії дидактики Інституту педагогіки АПН України – розкриває перелік завдань, які обумовлюють перехід загальноосвітніх навчальних закладів на профільне навчання старшокласників. Наголошує, що помітною тенденцією в організації профільної школи є перенесення виховних і суспільних форм роботи в практику навчання. Це уроки - «телемости», «інтерв'ю», «тема»; використання телевізійних ігор «Слабка ланка», «Найрозумніший», «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг», «КВК» та інші. Акцентовано увагу на проблемах впровадження профільного навчання в ЗНЗ Дніпровського району м. Києва. А саме:

- Забезпечення матеріально-технічної бази;
- Введення сучасних профілів;
- Співпраця зі спеціальними навчальними закладами, що займаються профілізацією;
 - Створення окремого сайту, де висвітлювалися б програми, інші документи, нові публікації з профільного навчання;
 - Проведення практичних занять з педагогічними кадрами з проблем профільного навчання;
 - Наочність для профільних класів

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

**АНОТОВАНИЙ
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК**

**Сучасні тенденції розвитку профільного навчання учнів
старшої школи (технологічний напрям) на базі ПТНЗ**

ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
НАПН УКРАЇНИ
Лабораторія методик професійної освіти і навчання

Укладач: І.Б. Дремова, науковий співробітник лабораторії методик професійного навчання ПТТО НАПН України

Відповідальний за випуск: к.п.н., доцент Л.В. Нестерова
Коректор: І.Ф.Дремов.

Комп'ютерна верстка: Л.А.Майборода
Дизайн обкладинки: Л.А.Майборода

Підписано до друку _____ Формат 60 x 90/16. Друк офсетний
Папір офсет. Гарнітура тип Times New Roman. У.д.а. _____.
Обл. –вид. арк. _____. Тираж 100 пр. Зам. № _____.